

מה עושה טומאת אוכלין באמצע מסכת חולין?

פרק 'העור והרוטב'

פורטל הדף היומי למסכת חולין

הרב יונתן קירש

עבור לומדי הדף היומי, פרק 'העור והרוטב' הוא בוודאי אחד הפרקים היותר מאתגרים במסכת חולין. אחרי סוגיות "קלות" של בשר בחלב, וקצת לפני מצוות אחרות כמו שילוח הקן, מגיע פרק העוסק כל כולו בנושא **טומאת אוכלין**.

מה הנושא הזה עושה כאן? המסכת בכלל עוסקת בעניינים של הכשר אכילת בשר! חוץ מזה, אין כיום בכלל דיני טומאה וטהרה. כך שאל בספר 'דור רביעי' על מסכת חולין (לרב גלזנר, על המשנה, קיז' עמוד ב'):

"מה ענין פרק זה למסכתא חולין שאין עסקה בטומאות וטהרות אלא בעסקי הכשר אכילת בשר?!"

נראה שיש כאן הסבר שיכול לשפוך אור על הפרק הזה, ולתת לו הקשר יפה למסר מרכזי במסכת חולין. התוספות הראשון בפרק עסק בשאלה זו של מיקום וסדר הפרקים¹. בספר דור רביעי (דף קיז' עמוד ב'), אחרי שהביא את התוספות, הציג הסבר אחר:

"משנה העור והרוטב וכו' התוספות בקשו למצוא קישור להאי פרקא לשלמעלה ונכנסו בדוחק גדול לקשרו עם הא דתנא בפרק בהמה המקשה, שליא אינה מטמא טומאת אוכלין ולא טומאת נבילה, ומזה נראה דקשו להו דמה ענין פרק זה למסכתא חולין שאין עסקה בטומאות וטהרות אלא בעסקי הכשר אכילת בשר,

אולם לפי עניות דעתי שפיר שייך למסכת זו דלמאן דאוכל חולין בטהרה יש לידע דיני טומאת אוכלין וכאשר בריש פרקן לרבה בר עולא קתני הכל שוחטין אפילו טמא בחולין ועל ידי סכין שלא נגע בבשר, וכן קתני בפ"ב דף ל"ג דהשוחט ולא יצא דם כשרים ונאכלין בידיהם מסואבות, לפי שלא הוכשרו בדם. ולכן שפיר שייך להאי מסכתא דיני טומאת אוכלין".

לפי הדור רביעי, פרק 'העור והרוטב' מתחבר ישירות לתחילת המסכת. שם עסקנו בהלכות שחיטה, ורבה בר עולא (דף ב' ע"ב) העמיד את דין המשנה של 'הכל שוחטין' באדם האוכל חולין בטהרה²:

"אמר רבה בר עולא, הכי קתני: **הכל שוחטין ואפילו טמא בחולין**. טמא בחולין מאי למימרא? **בחולין שנעשו על טהרת הקדש, וקסבר: חולין שנעשו על טהרת הקדש כקדש דמו**, כיצד הוא עושה? מביא סכין ארוכה ושוחט בה, כדי שלא יגע בבשר..."³.

אם כן, עבור מי שאוכל חולין בטהרה, בוודאי צריך לדעת דיני טומאת אוכלין.

על פי דבריו אפשר להוסיף הסבר כללי יותר:

פרק 'העור והרוטב' אינו פרק חריג, אלא מתחבר ישירות למסר מרכזי החוזר על עצמו במסכת. אין זה מקרה שמסכת חולין נמצאת בתוך סדר קדשים. אכילה, גם של חולין, יכולה להיעשות בקדושה. כמו שבקדשים יש טומאה וטהרה כך יש אוכלי חולין בטהרה, ומכאן אנחנו מגיעים לדיני טומאת אוכלין.

¹ תוספות, מסכת חולין דף קיז, עמוד ב:

העור והרוטב - משום דתנן פרק בהמה המקשה (לעיל דף עז). אשליא ואינה מטמא טומאת אוכלין ולא טומאת נבלות תנא **העור והרוטב** ומאי דאפסקיה משום דתנא פרק **בהמה המקשה** (לעיל דף עד). מצא בה בן ט' חי טעון שחיטה וחייב באותו ואת בנו תנא אח"כ **אותו ואת בנו** ואידי דאיידי ביה בשחיטה שאינה ראויה תנא בתריה **כסוי הדם** ואידי דתנא בכסוי הדם ונוהג בחיה ובעוף תנא **גיד הנשה** דנוהג בחיה ולא בעוף ואידי דאיידי ביה בירך שנתבשל בה גיד הנשה בבליעת איסור תנא **כל הבשר** ובתריה **הדר לעניינא קמיינא**.

² רש"י (שם) הסביר שמדובר על אדם הרוצה להרגיל עצמו בטהרת קדשים: "דקבל עליה לאכול בטהרת קדש **שרוצה להרגיל עצמו בטהרת קדשים** שאם יאכל שלמים או תודה יהא בקי **בשמירתן**".

³ גם בספרי (פרשת ראה, עה') מובאת הווא אמינא שצריך לשמור טומאה וטהרה גם בחולין כמו בקדשים: "**כאשר צויתך, מה קדשים בשחיטה אף חולין בשחיטה...או מה קדשים בטהרה אף חולין בטהרה**, תלמוד לומר - הטמא יאכל".